

Zhytomyr Ivan Franko State University
Journal.

Philological Sciences. Vol. 1 (92)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 1 (92)

ISSN (Print): 2663-7642

ISSN (Online): 2707-4463

УДК 821.09:81'276.6]:316.728

DOI 10.35433/philology.1 (92).2020.42-50

ХУДОЖНЯ ПОВСЯКДЕННІСТЬ: ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

I. С. Смаровоз*

У статті проаналізовано еволюцію терміну "повсякденність" у філософії, соціології, культурології та історії. Установлено, що тлумачні словники різних мов подають майже ідентичні дефініції повсякденності – щоденне життя людини. У німецькій та польській мовах з'являються уточнення "сірі", що акцентує увагу на одноманітності, подібності всього, що відбувається в житті людини. Як виявляється, дослідження повсякденності розпочиналося з опису щоденного життя людей в історичних розвідках. Відзначено, що кожен науковий напрям розглядає цей феномен у межах свого предмета дослідження, а тому не існує єдиної загальноприйнятої дефініції поняття "повсякденність". Літературознавці визначили коло проблем, спробували дефініювати термін, проаналізували історію дослідження повсякденності в різних галузях наук. Але існує неоднозначність підходів до тлумачення "повсякденності", яка призводить до того, що немає єдиної загальновизнаної дефініції поняття повсякденність. У більшості літературознавчих досліджень повсякденність сприймають як просте й зрозуміле поняття, а тому не піддається глибокому теоретичному аналізу. З огляду на те, що літературознавці в дослідженнях повсякденності оперують здобутками інших наук, приділяючи мало уваги теоретичному осмисленню категорії "повсякденність", зроблено спробу дефініювати сутність "повсякденності" як літературознавчої терміносистеми. Кожна наука чи науковий напрям творять свою дефініцію цього поняття, тому логічно в літературознавстві мусить існувати власна дефініція, яка відрізняється від уже наявних в інших науках. Услід за О. Пустовойтовою використано поняття "художня повсякденність", чим позначено належність терміна саме до літературознавства. У центрі художнього твору – персонаж, а отже, художня повсякденність – це все, що його оточує, забезпечує його життєдіяльність. У статті художню повсякденність представлено як літературознавчу категорію, визначено її основні характеристики (динамічність, суб'єктивність, системність), місце в структурі твору та призначення.

Ключові слова: художня повсякденність, буденне життя, позаповсякденні явища, динамічність, суб'єктивність, системність.

* аспірантка

кафедри української та зарубіжної літератур і порівняльного літературознавства
(Бердянський державний педагогічний університет)

irina1015@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8686-6195

FICTIONAL EVERYDAY LIFE: TERMINOLOGICAL PROBLEMS

Smarovoz I. S.

The article deals with the evolution of the term "everyday life" in philosophy, sociology, culturology and history. It is established that explanatory dictionaries of different languages provide almost identical definitions of everyday life – human daily life. In German and Polish, there are clarifications of "gray", which emphasizes monotony, similarity of everything that happens in human life. The study of everyday life began with a description of people's daily lives in historical investigations. It is noted that each scientific field considers this phenomenon within its subject of study, and therefore there is no single common definition of the concept of "everyday life". Literary critics have found a range of problems, trying to define the term, analyzing the history of the study of everyday life in various fields of science. But there is an ambiguity of approaches to the interpretation of "everyday life", which leads to the fact that there is no single generally accepted definition of the concept of everyday life. In most literary studies, everyday life is perceived as a simple and clear concept, and therefore it cannot be analyzed in a proper way. Taking into consideration the fact that some literary critics in their studies of everyday life use the achievements of other sciences, paying little attention to the theoretical understanding of the category of "everyday life", an attempt is made to define the essence of "everyday life" as a part of literary terminology. Each field of science or scientific direction creates its own definition of this concept, so logically, in literary studies there must be its own definition, which differs from those already existing in other sciences. Along with O. Pustovoirova, we use the notion "fictional everyday life" which indicates the belonging of the term to literary studies. The center of any fiction story is the character, and therefore, fictional everyday life – everything that surrounds him/her, ensures his/her life. The article represents fictional everyday life as a literary category, defines its main characteristics (dynamism, subjectivity, systemic nature), its place in the structure of the story and its purpose.

Key words: fictional everyday life, everyday life, extraordinary events, dynamism, subjectivity, systemic nature.

Постановка проблеми. Поняття "повсякденність", починаючи з ХХ століття, набуло великої популярності серед філософів, істориків, культурологів, соціологів, а згодом і літературознавців. Цій проблемі присвячено низку літературознавчих монографій: Г. Борковська та А. Мазур "Повсякденність в літературі ХІХ (і ХХ) століття. Від Адальберта Стіфтера до сучасності" ("Codziennosc w literaturze ХІХ (і ХХ) wieku. Od Adalberta Stiftera do wspolczesnosci" pod red. Grazyny Borkowskiej i Anety Mazur, 2007); Т. Струкова "Повсякденність як феномен літератури" ("Повседневность как феномен литературы", 2014) тощо. Відбулося чимало наукових заходів: конференція "Крихти буття: література і практика повсякдення" (Бердянськ, 2011); цикл науково-методичних семінарів "Повсякденність: візії та смисли" (під керівництвом О. Коляструк, Вінниця)

тощо. Написані дисертаційні дослідження:

О. Пустовойтова "Феномен повсякденності в прозі І. О. Буніна", 2011; К. Новоселова "Поетика повсякденності в художній прозі Ю. В. Трифанова", 2017 та ін.

У літературознавстві сутність категорії "повсякденність" остаточно не сформувалася. Науковці визначили коло проблем, спробували дефініювати термін, проаналізували історію дослідження повсякденності в різних галузях наук. Однак залишилося багато питань, які ще потребують відповідей. Наприклад, сучасні науковці вважають повсякдення категорією [2; 4], напрямом [11; 14], галуззю [11], це свідчить про неоднозначність підходів до тлумачення "повсякденності" й призводить до того, що немає єдиної загальновизнаної дефініції поняття "повсякденність".

Аналіз досліджень. У сучасному слов'янському літературознавстві феномен повсякденності активно досліджують українські (Л. Тарнашинська, О. Харлан, Н. Колошук, А. Козлов) та зарубіжні (Г. Борковська, А. Мазур, Б. Попчик-Щенсна К. Воротинцева, Т. Струкова, Л. Посадська, О. Пустовойтова, О. Кучеренко, Ф. Кувшинов, О. Телегіна) науковці.

О. Пустовойтова в дисертаційному дослідженні "Феномен повсякденності в прозі І. О. Буніна" використовує поняття "художня повсякденність", під якою розуміє "художній світ автора, представлений із позиції його естетичного ідеалу в природному прояві життєвих реалій, які повторюються день у день, незмінних, які сприймаються як безальтернативні" [16: 4]. Варто зауважити, що дослідниця формулює власне розуміння повсякденності, не обґрунтовуючи його з позиції теорії літератури.

Т. Струкова виокремлює коло проблем, на які мусить звернути увагу дослідник. Наприклад: "Багатозначність природи повсякденності (об'єктивність/суб'єктивність, раціональність/ірраціональність); динамічна рухливість повсякденності і її залежність від історичного, соціального і національного контексту; які еволюційні стратегії лежать в основі повсякденності; як у структурах повсякденності реалізуються культурні, історичні, психологічні, мовні, комунікативні та інші практики; які якості повсякденності естетично осмислені в тому чи іншому тексті; як вона проживається героєм чи героями (фізично, емоційно, психологічно)" тощо [18: 19].

О. Зінченко виокремлює два рівні поетики повсякденності: "суспільний (публічний діалог автора із зовнішнім світом, повсякденна взаємодія з людьми), особистісно-культурний,

побутовий і такий, що виходить за межі простору повсякденності" [7: 4].

Відзначимо, що літературознавці особливо не заглиблюються у сутність дефініції "повсякденність", адже вони оперують нею, відштовхуючись від загальноприйнятого поняття, котре не потребує належного теоретико-літературознавчого осмислення.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати еволюцію терміна "повсякденність" у таких галузях: історія, філософія, культурологія, соціологія та спробувати дефініювати сутність "повсякденності" як літературознавчої терміносистеми.

Виклад основного матеріалу. Помічено, що в наукових дослідженнях паралельно вживаються поняття "повсякдення" та "повсякденність". За тлумачним словником, вони мають ідентичні визначення – "те, що буває кожного дня, щодня; щоденність" [4: 1001], тобто це звичайне, щоденне життя людини, яке включає в себе події, емоції, настрої, проблеми людини. Глибше відображають семантику цього поняття синоніми "повсякдення": "буденщина, щоденність, рутинна, будення, повсякденність" [9: 329]. "Буденщина" – це "все звичайне, повсякденне, нічим не примітне" [4: 100], "рутина" – "1. Монотонна, щоденна, однакова за змістом робота. 2. Побойовання змін, відсутність почуття нового, слідування шаблону, віджилим правилам і звичкам" [4: 1280]. "Щоденщина – те саме, що буденщина. Те саме, що щодення" [4: 1001], "щодення" – "щоденні будні, турботи, заняття" [4: 1640].

У німецькій мові, з якої "повсякденність" увійшла до наукового обігу, "повсякденне життя"¹ – 1. Робочий день, якщо свято припадає на буденний. 2. Щоденне

¹"Alltag 1. Werktag: die Feier fand an einem Alttag statt. 2. Gleichförmiges tägliches Einerlei: der graue Alltag; nach den Ferien in den Alltag zurückkehren".

одноманіття, сірі будні; повернутися після відпустки в будні" [22: 77]. Близьке за значенням визначення повсякденності в польській мові "повсякденність² – щоденні, звичайні речі і справи; звичайне, щоденне життя; буденність, сірість" [23: 311].

Тлумачні словники різних мов подають майже ідентичні дефініції повсякденності – щоденне життя людини. У німецькій та в польській мовах з'являються уточнення "сірі", що акцентує увагу на одноманітності, подібності всього, що відбувається в житті людини. Дослідження повсякденності розпочиналося з опису щоденного життя людей в історичних розвідках.

Історики зробили великий внесок у визначення повсякденності та її дослідження загалом. Французький історик Ф. Бродель вважав, що вчинки й поведінка людей залежать від культурно-історичних умов, у яких живе людина. Описуючи економічне життя європейців, які жили в XV – XVIII століттях, Ф. Бродель значну увагу приділяє повсякденному життю людей (їжа, житло, одяг і мода, техніка, гроші, плани сіл і міст) і вводить поняття "структури повсякденності" [3]. Науковець виокремлює такі структури економічної повсякденності: "ринок", зона "матеріального життя" (під якою розуміє базову діяльність) та "активні ієрархічні соціальні структури" [3].

Н. Еліас та представники французької історичної школи, що об'єдналися навколо журналу "Анали" на чолі з М. Блоком та Л. Февром, досліджували як свідомість та ментальність не історичних осіб, а звичайних людей впливає на розвиток історії. Н. Еліас першим спробував дати визначення повсякденності, зіставивши її з

неповсякденним. Дослідник, аналізуючи залежність особистості від емоцій, розділяє повсякдення (буденне життя) людини та позаповсякденні явища: "Людина, якій не вистачає пристрасті в повсякденному житті, знаходить їм заміну в ерзац-переживаннях, які отримує завдяки сновидінням, книгам і картинам" [6]. Сучасні науковці-історики в дослідженнях користуються поняттям "історична повсякденність", яке чітко вказує на належність до історії. За термінологічним довідником, "повсякденність історична – соціально-філософський термін, що позначає певний зріз взаємодії соціального простору й часу, сферу людської життєдіяльності, в процесі якої здійснюється безпосереднє і опосередковане (через предмети культури) спілкування людей" [13: 291].

На думку О. Коляструк, "історична повсякденність" є "галуззю соціально-антропологічних студій, оскільки її об'єктом є людина у життєвому світі щоденності в інститутах суспільної організації і культурної комунікації" [11: 10]. Ідеї істориків стали підґрунтям для подальшого дослідження повсякдення в інших галузях науки.

Філософи та соціологи аналізують повсякденність із позиції досвіду. Е. Гусерль ототожнював життєвий світ особистості зі світом повсякденного життя. А. Шюц вважав повсякденність сферою людського досвіду. А. Іонін розглядав повсякденність (повсякденне життя), як "рутинний процес життєдіяльності індивідів, який розгортається у звичних, відомих умовах на основі очевидних сподівань". До ознак повсякденності автор відносить: "нерефлексивність, відсутність особистісного включення у ситуацію, типологічне сприйняття учасників взаємодії і мотивів їх участі" [17: 283]. Услід за Еліасом, який першим

² "Codzienność – rzeczy i sprawy codzienne, zwykle; zwyczajne, powszednie życie; powszedniość, szarość".

спробував дати визначення повсякденності, зіставивши її з неповсякденним, науковець спробував пояснити те, як повсякденність протиставляється іншим формам людської діяльності: вважає, що повсякденність протиставляється "як будні – дозвіллі і святу; як загальнодоступні форми діяльності – вищим спеціалізованим її формам; як життєва рутинна – хвилинам гострої психологічної напруги; як дійсність – ідеалу" [17: 283]. У соціології як окрема галузь виокремилася соціологія повсякденності.

Цікавими є, на нашу думку, спостереження культурологів. За культурологічним словником, "повсякденність – цілісний соціальний життєвий світ, котрий постає у функціонуванні суспільства як природна, самоочевидна людська життєдіяльність. Дослідження повсякденності ґрунтуються на розумінні світу людини та її життя як цінності" [5: 143]. Культурологи розглядають повсякденність як цілісний та системний світ людини.

Психологи, сферою дослідження яких є психіка, а не побут людини, використовують поняття "свідомість повсякденна", яке розуміють як "сукупність уявлень, знань, установок і стереотипів, заснованих на безпосередньому повсякденному досвіді людей і домінуючих у соціальній спільноті, до яких вони належать" [15: 165]. Отже, для психологів в основі – досвід, котрий дає змогу організувати таку форму життєдіяльності, як повсякденність.

Як бачимо, об'єкт дослідження в процесі вивчення повсякденності науковцями ототожнюється з щоденним життям людини й визначається, уточнюється кожним науковим напрямом у межах його зацікавленості. Крім того, великого значення під час визначення поняття "повсякденність" дослідники надають досвідові як рушійній силі в житті людини, адже саме через досвід від

покоління до покоління передаються уявлення, знання, стереотипи, цінності, які лежать в основі повсякденного життя людей. Можливо, те, що слово "повсякденність" прийшло до наукового обігу з розмовної мови, стало причиною відсутності чіткої та однозначної його дефініції. Кожна наука чи науковий напрям творять свою дефініцію цього поняття, тому логічно, що в літературознавстві мусить існувати власна дефініція, яка відрізняється від уже наявних в інших науках.

Літературознавство вивчає художню літературу, яка, на відміну від історії, знайомить нас не з реальним, а з художнім світом, створеним за допомогою вимислу автора. І хоч художній твір написаний у певну історичну добу й відображає історичний розвиток суспільства, але основними його функціями є естетична та розважальна, а не пізнавальна, як у наукових чи документальних текстах. "На відміну, скажімо, від історика, письменника більше цікавить не те, як було насправді, а як мало б чи могло б бути. Об'єктивна дійсність, що відображена у творі, – це не сама життєва реальність як така, а більшою чи меншою мірою життєподібна ілюзія реальності, яка в кінцевому підсумку становить не самостійний інтерес, цікава не сама по собі, не з позиції пізнання та розуміння сутнісних об'єктивних закономірностей і механізмів її існування (в чому, власне, полягає кінцева мета наукових, побутових – не художніх словесних творів), а у її здатності створювати передумови для естетичного враження, з розрахунку на яке твір, зрештою, і пишеться" [19: 116]. Тобто повсякденність, із якою ми знайомимосся на сторінках художніх текстів, за своєю суттю відрізнятиметься від повсякденності, про яку говорять історики, соціологи, філософи та культурологи. Щоб відмежувати термін "повсякденність"

у літературознавстві від співзвучних понять в інших науках, ми використали поняття, яке запропонувала О. Пустовойтова, – "художня повсякденність".

Літературний твір "є не просто сукупністю різнорідних образів, а надзвичайно складним художнім явищем з усіма ознаками системності" [8: 140], тобто "складається із взаємопов'язаних елементів" [8: 141]. І хоч теоретики літератури не відводять місця в цій системі для повсякденності, проте аналізують її елементи. Наприклад, говорячи про систему образів художнього твору, дослідники виділяють "образи природного та речового оточення" [19: 142], відносячи до них пейзаж, інтер'єр. До засобів індивідуалізації персонажа, на думку В. Іванишина, належить "середовище побутування, коло зацікавлень" [8: 113]. А. Козлоав і Р. Козлов до важливих компонентів змісту відносять "інтер'єр, художній час твору, реальний час твору, суб'єктивний час, вигаданий час, об'єктивний час, конструктивний час твору, художній простір твору, об'єктивний простір, реальний простір твору, об'єктивний простір, вигаданий простір" [10: 160–166]. Як бачимо, неможливо чітко окреслити місце повсякденності в системі твору, адже вона включає в себе різні структурні елементи, пов'язані з існуванням персонажа у творі. Важливо зауважити, що є речі, якими персонаж оточує себе сам (інтер'єр помешкання, коло зацікавлень, одяг тощо), а є те, на що він вплинути не може (художній простір чи час твору), тому в художньому тексті варто розрізняти широке та вузьке розуміння художньої інтерпретації повсякденності. У вузькому розумінні це індивідуальна (особистісна) художня повсякденність, а в широкому – загальнолюдська. Ці типи повсякденності можуть бути презентовані у творі як

взаємопов'язані, так і кожен самотійно.

У центрі художнього твору – персонаж, а отже, художня повсякденність – це все, що його оточує, забезпечує його життєдіяльність. З огляду на те, що повсякденне життя персонажа подається в тексті твору в динаміці, протягом якогось часу, можемо стверджувати, що й художня повсякденність є динамічною, бо змінюється, відображаючи зміни в житті персонажа. Існує вона не лише в часі, а й у просторі, який є системою просторів існування всіх персонажів твору. Кожен персонаж живе в особистому просторі (будинку) і через життєві обставини потрапляє в простори існування інших персонажів. Як слушно зауважив В. Лелеко, простір повсякденності "являє собою систему просторів і включає в себе простір тіла людини, житла і проживання (з територіями, що прилягають до нього)" [12: 10]. Проте, зауважуючи про часово-просторові характеристики художньої повсякденності, мусимо пам'ятати про сакральні елементи, якими автор може наповнювати звичайне, буденне життя персонажа (видіння, сні, ворожіння та ін.). Така сакральна повсякденність перестає бути сірою, утрачає семантику буденності, адже виходить за межі людської свідомості, проте, як і буденні події, розкриває характер персонажа. Ми не можемо відділити подій, емоцій, вчинків персонажа, які реалізуються в його буденному житті, від тих, що виходять поза межі свідомості, адже тоді повсякденність героя розриватиметься й не буде цілісною.

Письменник за допомогою творчого вимислу моделює художню повсякденність, а не описує вже наявну. Через свій твір письменник комунікує з читачем, і та повсякденність, яку бачить у творі читач, може кардинально

відрізнитися від тієї, яку створив автор, адже як буде сприйнятий твір, залежить не лише від майстерності автора чи мети, яку він перед собою ставив, а й від емоційного стану читача, його інтелектуальних здібностей, життєвого досвіду, уяви, фантазії тощо. Це спричиняє суб'єктивність повсякденності.

Отже, художня повсякденність – це суб'єктивна, динамічна, складна система, яка включає в себе всі структурні елементи твору, пов'язані з життєдіяльністю персонажа, з метою моделювання його життєвого світу та розкриття характеру.

Висновки. Аналіз словників показав, що існує проблема з визначенням поняття "повсякденність", адже не існує єдиного загальноприйнятого терміна, а кожен науковий напрям розглядає цей феномен у межах свого предмета дослідження.

Літературознавці зробили спроби дефініції повсякденності, окреслили коло проблем, пов'язаних із дослідженням повсякденності, проте не сформулювали єдиного загальноприйнятого підходу до аналізу повсякденності. У більшості наукових досліджень повсякденність сприймається як просте й зрозуміле поняття, а тому не піддається глибокому теоретичному аналізу. Ми розглянули художню повсякденність як літературознавчу категорію, визначили її основні характеристики (динамічність, суб'єктивність, системність), місце в структурі твору та призначення.

Перспективами дослідження може стати розширення категоріального апарату художньої повсякденності, шляхом глибокого літературознавчого аналізу феномену "повсякденність".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Альков В. А. Повсякдення: проблема дефініції та предмету на локальному рівні. *Гуржійські*

історичні читання. 2014. Вип. 7. С. 98–101.

2. Бойко О.П. Повсякденність як філософська категорія та феномен суспільного життя. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць*. 2012. Вип. 50. С. 129–137.

3. Бродель Ф. Структуры повседневности: возможное и невозможное. Москва: Весь мир, 2007. Т. 1. 592 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і гол. редактор: В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. 1728 с.

5. Герчанівська П. Е. Культурологія: термінологічний словник. Київ: Національна Академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2015. 439 с.

6. Элиас Н. О процессе цивилизации: Социогенетические и психогенетические исследования. М.; СПб, 2001. URL: http://yakov.works/library/26_ae/li/a_s_01.htm (дата звернення: 10.09.2020)

7. Зінченко О. З. "Домашній протокол" 1717–1767 рр. генерального підскарбія Якова Марковича в контексті українського щоденникарства XVIII ст.: дис. ... канд. філолог. наук: 10.01.01. Київ, 2017. 186 с.

8. Іванишин В. П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. Київ, 2010. 253 с.

9. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. 5-те вид., опрацьоване і доповн. Львів: БаК, 2014. 530 с.

10. Козлов А. В., Козлов Р. А. Азбука літературознавства: навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2001. 200 с.

11. Коляструк О. Методологія історії повсякдення. *Вісник ХНУ ім. В. Каразіна. Серія "Історія"*. 2011. № 982. С. 8–21.

12. Лелеко В. Д. Пространство повседневности как предмет культурологического анализа : автореф. дис. ... доктор

культурології: 24.00.01. Санкт-Петербург, 2002. 35 с.

13. Литвин В. М., Гусев В. І., Слюсаренко А. Г. та ін. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.

14. Нагайко Т. Ю. Повсякденність як понятійна категорія історичного дослідження: осягнення інтерпретацій. *Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей*. 2012. Вип. 29. С.4–12.

15. Приходько Ю. О., Юркевич В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб. Київ, 2012. 328 с.

16. Пустовойтова О. Феномен повсякденності в прозі І. А. Бунина: автореф. канд. філолог. наук: 10.01.01. Магнітогорськ, 2011. 19 с.

17. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко. Київ: Академвидав, 2008. 456 с.

18. Струкова, Т. Г. Повсякденність і література. *Известия Южного федерального университета. Филологические науки*. Ростов-на-Дону, 2010. № 4. С. 8–20

19. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. 2-ге вид., стереотип. Київ, 2005. 488 с.

20. Шубина. М.П. О понятии и природе повседневности. *Известия Уральского государственного университета*. 2006. № 42. С. 55–62

21. Borkowska G. Życie codzienne jako kategoria literacka i badawcza (rekonesans). *Codziennosc w literaturze XIX (i XX) wieku. Od Adalberta Stiftera do wspolczesnosci* / red. G. Borkowska, A. Mazur, 2007. 509 s.

22. Duden. Das Bedeutungswörterbuch Bibliographisches. Institut GmbH, 2010. 1152 s.

23. Słownik języka polskiego. Tom pierwszy. Warszawa, 1978.

predmetu na lokal'nomu rivni [Everyday life: the problem of definition and subject at the local level]. *Gurzhiivs'ki istorichni chitannya*. Vyp. 7. S. 98–101. [in Ukrainian].

2. Boiko O.P. (2012). Povsiakdennist yak filosofska katehoriia ta fenomen suspilnoho zhyttia [Everyday life as a philosophical category and a phenomenon of social life]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii: zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 50. S. 129–137. [in Ukrainian].

3. Brodel' F. (2007). Struktury povsednevnosti: vozmozhnoe i nevozmozhnoe [Structures of everyday life: possible and impossible]. Moskva: Ves' mir. T. 1. 592 s. [in Russian].

4. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy) [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (z dod. i dopovn.) (2005) / uklad. i hol. edaktor: V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF "Perun". 1728 s. [in Ukrainian].

5. Herchanivska P. E. (2015). Kulturolohii: terminolohichni slovnyk [Culturology: terminological dictionary]. Kyiv: Natsionalna Akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. 439 s. [in Ukrainian].

6. Elias N. O processe civilizacii: Sociogeneticheskie i psihogeneticheskie issledovaniya [On the process of civilization: Sociogenetic and psychogenetic studies]. M.; SPb, 2001. URL: http://yakov.works/library/26_ae/li/a_s_01.htm (data zvernennya:10.09.2020). [in Russian].

7. Zinchenko O. Z. (2017). Domashnii protokol 1717 – 1767 rr. heneralnoho pidskarbiiia Yakova Markovycha v konteksti ukrainskoho shchodennykarstva XVIII st. [Home Protocol" of 1717 – 1767 of the General Treasurer Yakov Markovych in the Context of Ukrainian Diaries of the XVIII Century]: dys. ... kand. filoloh. nauk: 10.01.01. Kyiv. 186 s. [in Ukrainian].

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Al'kov V. A. (2014). Povsyakdennyya: problema definicii ta

8. Ivanyshyn V. P. (2010). *Narysy z teorii literatury: navch. posib* [Essays on the Theory of Literature]. Kyiv. 253 s. [in Ukrainian].
9. Karavanskyi S. (2014). *Praktychnyi slovnyk synonimiv ukraïnskoi movy* [Practical Dictionary of Synonyms of the Ukrainian Language]. 5-te vyd., opratsované i dopovn. Lviv: BaK. 530 s. [in Ukrainian].
10. Kozlov A.V., Kozlov R.A. (2001). *Azbuka literaturoznavstva* [Alphabet of Literature Studies]: navch.-metod. posib. Kryvyi Rih. 200 s. [in Ukrainian].
11. Koliastruk O. (2011). *Metodolohiia istorii povsiakdennia* [Methodology of Everyday Life History]. *Visnyk KhNU im. V. Karazina. Seriia Istorii*. № 982. S. 8–21. [in Ukrainian].
12. Leleko V. D. (2002). *Prostranstvo povsednevnosti kak predmet kul'turologicheskogo analiza* [The Space of Everyday Life as a Subject of Culturological Analysis]: avtoref. dis. ... doktor kul'turologii: 24.00.01. Sankt-Peterburg. 35 s. [in Russian].
13. Litvin V. M., Gusev V. I., Slyusarenko A. G. ta in. (2002). *Istorichna nauka: terminologichnij i ponyatijnij dovidnik* [Historical Science: Terminological and Conceptual Guide]: navch. posib. Kii: Vishcha shkola. 430 s. [in Ukrainian].
14. Nahaiko T. Yu. (2012). *Povsiakdennist yak poniatiina katehoriia istorichnoho doslidzhennia: osiahnennia interpretatsii* [Everyday Life as a Conceptual Category of Historical Research: Comprehension of Interpretations]. *Naukovi zapysky z ukraïnskoi istorii: Zbirnyk naukovykh statei*. Vyp. 29. S. 4–12. [in Ukrainian].
15. Prykhodko Yu. O., Yurkevych V. I. (2012). *Psykhologichnyi slovnyk-dovidnyk* [Psychological Dictionary and Reference Book]: Navch. posib. Kyiv. 328 s. [in Ukrainian].
16. Pustovojtova O. (2011). *Fenomen povsednevnosti v proze I. A. Bunina* [The Phenomenon of Everyday Life in the Prose of I.A. Bunina]: avtoref. kand. filolog. nauk: 10.01.01. Magnitogorsk. 19 s. [in Russian].
17. Sotsiolohichna entsyklopediia (2008). [Sociological Encyclopedia]/ Ukladach V. H. Horodianenko. Kyiv: Akademvydav. 456 s. [in Ukrainian].
18. Strukova, T. G. (2010). *Povsednevnost' i literatura* [Everyday life and literature]. *Izvestiya YUzhnogo federal'nogo universiteta. Filologicheskie nauki*. Rostov-na-Donu. № 4. S. 8–20. [in Russian].
19. *Teoriia literatury* [Theory of Literature]: Pidruchnyk (2005)/ Za nauk. red. Oleksandra Halycha. 2-he vyd., stereotyp. Kyiv. 488 s. [in Ukrainian].
20. Shubina. M.P. (2006). *O ponyatii i prirode povsednevnosti* [About the Concept and Nature of Everyday Life]. *Izvestiya Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta*. № 42. S. 55–62. [in Russian].
21. Borkowska G. (2007). *Życie codzienne jako kategoria literacka i badawcza (rekonesans). Codziennosc w literaturze XIX (i XX) wieku. Od Adalberta Stiftera do wspolczesnosci* [Everyday Life as a Literary and Research Category (Reconnaissance). Everyday Life in the Literature of the 19th (and 20th) Centuries. From Adalbert Stifter to the Present Days]/ red. G. Borkowska, A. Mazur. 509 s. [in Poland].
22. Duden (2010). *Das Bedeutungswörterbuch Bibliographisches* [Duden. The Bibliographical Dictionary]. Institut GmbH. 1152 s. [in Germany].
23. *Słownik języka polskiego* [Polish Dictionary] (1978). Tom pierwszy. Warszawa. [in Poland].

Стаття надійшла до редколегії: 10 жовтня 2020
Схвалено до друку: 27 листопада 2020